

Dr. C.A. van der Sluijs

Prediking in de crisis

Over de scheiding der geesten

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Ontwerp omslag: Oblong, Jet Frenken
Illustratie omslag: Roelof Bos

ISBN 90 239 0579 2
NUR 700

© 2005 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleuvoldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
1. Profetenmantel	9
2. Profetische prediking	15
3. Reformatorische prediking	24
4. Prediking bij de gratie van de predestinatie	35
5. Achtergronden en fronten van deze prediking	47
6. Prediking als providentie	60
7. Prediking vandaag als scheiding der geesten	74
I. Textueel	74
a. <i>Sola Scriptura</i>	74
II. Contextueel enerzijds	87
a. <i>Moderne en evangelische theologie</i>	87
b. <i>Geen geestdrijverij</i>	90
c. <i>Over stukken en brokken als brokstukken</i>	96
III. Contextueel anderzijds	104
a. <i>Orthodoxe theologie en verzanding</i>	104
b. <i>Over stukken en brokken als brokstukken</i>	105
IV. Van brokstukken zuilen gebouwd	134
8. Prediking als opwekking	139
I. C.H. Spurgeon en opwekking	145
II. De evangelisatorische prediking van D.L. Moody	157

III. Dr. D. Martyn Lloyd-Jones en zijn evangelische prediking	163
IV. Alister McGrath en zijn evangelicale invloed	172
9. Prediking als een ter sprake brengen van God	181
Personalialia	200

Woord vooraf

Het moge duidelijk zijn dat momenteel de geestelijke crisis in ons land onheilspellende vormen begint aan te nemen. Ik ben van mening dat dit over het algemeen alles van doen heeft met de huidige prediking. Dit boek mag daarom worden beschouwd als een hartenkreet, waarbij ik niemand wil kwetsen, maar indringend aandacht vraag voor de uiterst precaire situatie waarin de kerk in ons land vandaag verkeert. Prediking en geestelijk leven bevinden zich naar mijn inzicht in een gevaarlijke malaise, die niet langer kan en mag voortduren. Het gaat immers om de voortgang van het Evangelie in ons land en de overdracht van het erfgoed van onze vaders van geslacht op geslacht in onze postmoderne tijd. Daarbij probeer ik eerlijk te luisteren naar de boodschap van Schrift en belijdenis en zoek ik naar vertolking en aansluiting in onze tijd. Daartoe behoort ook het uitermate confronterende karakter van dit boek, dat allerm minst aantootgevend wil zijn, maar wél wil doorstoten tot de kern van de zaak. Daarbij schrijf ik veelal in de wijvorm en heb mijzelf daarin inbegrepen.

De literaire vorm waarin ik zaken aan de orde stel is erg verschillend al naar gelang het onderwerp dat dan de aandacht krijgt. Ook het theologisch gehalte en de daarmee samenhangende moeilijkheidsgraad van de behandelde materie kan heel erg verschillend zijn. En misschien komt dit wel omdat ik eigenlijk twee doelgroepen steeds voor ogen had, enerzijds theologen en voorgangers van gemeenten en anderzijds het al even zeer gerespecteerde doorsnee gemeentelid. Al met al kwam er zo een sterk wisselend beeld, zowel ten aanzien van de vorm als van de inhoud.

Hiermee hangt ook samen dat ik bijna nergens expliciet in discussie ga met bij name te noemen gesprekspartners. Impliciet is die discussie uiteraard wel voortdurend gaande. Maar zodoende probeer ik vooringenomenheid te voorkomen en het gesprek zuiver te houden. Weloverwogen is daarom in dit boek ook geen notenmateriaal en nauwelijks een literatuurverwijzing opgenomen. Voor een expli-

ciete discussie met bij name genoemde andersdenkenden, voorzien van notenmateriaal en literatuurverwijzing, mag ik de belangstellende lezer verwijzen naar mijn bijdrage in *Belijden met hoofd en hart*, Kampen 2003.

C.A. van der Sluijs

I. Profetenmantel

Traditie

Wij geloven en belijden vandaag niet voor het eerst. Dit ter bemoeidiging. Dit noopt tot bescheidenheid. Theologie, prediking en geloof van de voorgelachten zijn wezenlijk bepalend voor vandaag. Zoals in het Oude Testament de overdracht van vader op zoon van wezenlijk belang was – is de traditie (het overgeven) dat in het Nieuwe Testament. Vergelijk Paulus: 'Want ik heb van de Heere ontvangen, hetgeen ik ook u overgegeven heb' (1 Kor. 11:23).

In 2 Koningen 2 vindt een wisseling van de wacht plaats. Elia, drager van het Woord Gods, draagt zijn taak en taal over aan Elisa. Het leven van Elia zal eindigen in de sfeer van het wonder, omdat zijn leven gedragen werd door Gods wonderen. Elia zal 'heengaan', maar niet sterven. Enerzijds terugwijzing naar Henoeh, die wandelde met God. Anderzijds heenwijzing naar Christus, die na Zijn opstanding ten hemel voer. Elia, de grootste profeet in het Oude Testament. Dé drager van Gods traditie (vgl. Luk. 9:33, Mozes én Elia op de berg der verheerlijking).

Elia's bediening en heengaan zijn beiden in heerlijkheid.

Deze wonderlijke heerlijkheid des Heeren, in Oude Testament en Nieuwe Testament, is kenmerkend voor bijbelse theologie, prediking en geloofsgetuigenis. Deze verbindt ons met de voorgelachten en de geslachten die ons zijn voorgegaan in de hemelse

heerlijkheid, én deze verbindt ons vooral met de God van deze voor-
geslachten. Dat is de doorgaande lijn.

Liggen ons ambtelijk werk, onze prediking en ons geloof in de-
ze lijn?

Elisa zal de opvolger zijn van Elia (vgl. 1 Kon. 19:16, 'en Elisa (...) zult gij tot profeet zalven in uw plaats'). Elisa zal de traditie voortzetten. Hij wil zijn meester Elia dan ook volgen tot het einde. Maar het lijkt er op dat Elia daar bezwaar tegen heeft (2 Kon. 2:2, 4 en 6, 'Blijf toch hier...'). Het kan zijn dat Elia de eenzaamheid zocht, maar meer waarschijnlijk is dat Elia zijn opvolger Elisa wil beproeven. Elisa laat zich echter niet wegsturen. Ook hij weet wat er staat te gebeuren.

Legitiem

En zo komen ze voor de Jordaan te staan. Elia neemt zijn profetenmantel en slaat daarmee op het water en ze kunnen er droogvoets door. Wat de herdersstaf was voor de herder, was de profetenmantel voor de profeet en dat is het Woord voor de ambtsdrager: dat richt wonderen uit! Mogen we in deze Jordaan een beeld zien van de doods-Jordaan? Is door dit wonder de doods-grens al gepasseerd? Stiltzwijgend zijn beide mannen door de Jordaan gegaan.

En dan is Elia bereid tot een laatste wilsbeschikking. Kenmerkend voor hen die heengaan in vrede naar Gods Woord. Eer Elia weggenomen wordt, is hij bereid nog iets voor Elisa te doen: 'Begeer wat ik u doen zal, eer ik bij u weggenomen wordt' (2 Kon. 2:9). En dan zegt Elisa: 'Dat toch twee delen van uw geest op mij zijn!' (2 Kon. 2:9). Het gaat Elisa kennelijk niet om de wonderen, maar om de géést achter die wonderen. Het gaat hem niet om de buitenkant, maar om de binnenkant van de godzaligheid en de godsvrucht van Elia. En Elisa vraagt dit omdat hij nu profeet moet worden in Elia's plaats. Bovendien moet hij zorg dragen voor de 'zonen der profeten' (2 Kon. 2:3 – profetenschool). Als ambtsdragers behoren wij het voorbeeld van godvruchtige voorgangers voor ogen te stellen om te arbeiden in hun geest (Matthew Henry).

En daarom begeert Elisa 'twee delen van de geest' van Elia. Dit gaat terug op Deuteronomium 21:17; daar moest een vader, bij het maken van zijn testament, de eerstgeborene een dubbel erfdeel toekennen. Hij zou dé erfgenaam zijn.

Nu vraagt Elisa uit de geestelijke nalatenschap van Elia zo veel als een eerstgeborene krijgt uit de nalatenschap van zijn vader. Hij noemt hem ook straks 'mijn vader' (2 Kon. 2:12). Elisa vraagt hiermee een wettig recht op de geestelijke nalatenschap van Elia.

Zien

En dan zegt Elia: 'Gij hebt een harde zaak begeerd...' (2 Kon. 2:10). Over geestesgaven (charismata) heeft Elia niet te beschikken, maar God alleen. Elia zegt met zo veel woorden: dat u een wettig recht op mijn geestelijke nalatenschap krijgt, dat spreekt maar niet vanzelf en dat gaat ook niet vanzelf. Dan moet God wat u betreft ook een wonder doen! Welk wonder dan? Dit: 'indien gij mij zult zien, als ik van bij u weggenomen wordt, het zal u alzo geschieden; doch zo niet, het zal niet geschieden' (2 Kon. 2:10). Het hangt ervan af of Elisa ooggetuige zal zijn van Elia's wonderlijk heengaan in heerlijkheid! Het hing ervan af of de Heere Elisa daarbij zou betrekken. Of Elisa op een wettige wijze zou staan in de geestelijke traditie van Elia, hing af van zijn 'zien'.

Merkwaardig is in deze de parallel met het Nieuwe Testament met het oog op Opstanding, Hemelvaart en Pinksteren. Ook daar gaat het om de legitimering tot overdracht van het heil. Ook daar hangt de geestelijke betrokkenheid bij het heil af van het 'zien'. Vergelijk 1 Korinthe 15:5, 7-8: '... van Cefas *gezien*, daarna van de twaalven. Daarna is Hij *gezien* van Jakobus, daarna van al de apostelen. En ten laatste van allen is Hij ook van mij, als van een ontijdig geborene, *gezien*'.

En dan bij de Hemelvaart (Hand. 1:9: 'En als Hij dit gezegd had, werd Hij opgenomen, daar zij het *zagen*'). En bij dit 'zien' konden zij er zeker van zijn dat ze binnenkort de Geest van Christus zouden ontvangen. En dan komt dit 'zien' weer terug in Handelingen 2:3: 'En van hen werden *gezien* verdeelde tongen als van vuur' (cur-siveringen toegevoegd).

Elisa, als je mij zult 'zien' heengaan – als je daarvan getuige mag zijn – zul je twee delen van mijn geest ontvangen, als God je zo betreft bij mijn wonderlijk heengaan in heerlijkheid, dan zul je met innerlijke betrokkenheid mijn geloofsgetuigenis verder mogen dragen.

Als wij ambtelijk het geloofsgetuigenis van het voorgeslacht ver-

der dragen en uitdragen, dan gaat het om deze wonderlijke innerlijke betrokkenheid! Dan gaat het om een bevindelijk (beproofd!) verstaan van de geestelijke nalatenschap. Dan *zien* we waar het toen om ging en dan *zien* we waar het nú om gaat.

En terwijl ze nog lopen te praten, komen er 'een vurige wagen met vurige paarden, die tussen hen beiden scheiding maakten. Alzo voer Elia met een onweder ten hemel' (2 Kon. 2:11). Profetie in het Oude Testament van de hemelvaart van Christus. 'En Elisa zag het, en hij riep: Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren!' (2 Kon. 2:12). Aan de gestelde voorwaarde is voldaan. Elisa wordt door de God van Elia verwaardigd Gods heerlijkheid te *zien*. Daarmee zal Elisa zijn wens verkrijgen: een wettig recht op de geestelijke nalatenschap van Elia. Zoals de discipelen de Pinkstergeest konden ontvangen, nadat ze Christus zagen ten hemel varen.

En ook wij delen slechts in die Geest, als we innerlijk getuige zijn geweest van Jezus' heerlijkheid, getuige Hebreëen 2:9: 'wij *zien* Jezus met eer en heerlijkheid gekroond'. En ook wij staan alleen in de geestelijke traditie van een godzalig en godvrezend voorgeslacht, als we met *geestelijke ogen* getuige zijn van hun heengaan in de heerlijkheid des Heeren.

Heimwee

Elisa's eerste reactie is nameloze smart om wat hij thans in Elia verliest. Hij rukt zich het gewaad van het lichaam, en scheurt het in twee stukken. Nu hij 'de twee delen van de geest' van Elia gaat ontvangen, gaat zijn eigen leven in twee stukken. Het nieuwe leven zet zich voort, door de verscheurdheid heen. Ook wij krijgen recht op het geestelijk erfdeel van een godvruchtig en godzalig voorgeslacht door het hartverscheurend heimwee heen: O God, die droeg ons voorgeslacht, in tegenspoed en kruis... Zult Gij ook onze God niet wezen?

Elisa neemt nu Elia's mantel, 'die van hem afgevallen was' (2 Kon. 2:13). Thans mag hij er zich mee kleden, als onderpand van zijn geestelijke erfenis. Elisa neemt de draad op waar Elia hem liet vallen. En Elisa 'keerde weer, en stond aan de oever van de Jordaan' (2 Kon. 2:13). Aan dezelfde Jordanoever, waar hij met Elia droogvoets doorheen was getrokken. Er zal voor Elisa weer een wonder nodig zijn om er doorheen te komen. Ook wij geloven vandaag niet voor het

eerst. Maar het voorgeslacht in de Kerk der Hervorming valt wel weg. Als dan de geestelijke aansluiting maar niet wegvalt. Als we dan maar *zien* waar het om gaat!

Elisa staat er nu alleen voor, ook alleen voor de Jordaan. En toch niet helemaal alleen. Hij heeft 'iets', de mantel. En nu zal blijken dat de geestelijke erfenis hem inderdaad ten deel is gevallen. Staan wij er vandaag niet alleen voor, dan hebben we 'iets'.

Elisa heeft niet alleen 'iets', hij heeft ook 'iemand', namelijk de God van Elia. En Elisa slaat het water van de Jordaan met die mantel van Elia en roept: 'Waar is de HEERE, de God van Elia? Ja, Dezelve?' (2 Kon. 2:14). Terwijl hij zich van Elia afwendt, wendt hij zich tot de God van Elia.

En terwijl wij ons met een hartverscheurend heimwee afwenden van het voorgeslacht in de Kerk van de Hervorming, wenden we ons tot de God van dat voorgeslacht in de gescheurde Kerk van de Reformatie van vandaag.

Eigenlijk is Elisa's vraag een bezwerend vragende belijdenis! En ook onze belijdenis werkt niet automatisch. Zij dient een bezwerend vragende belijdenis te zijn. Zo krijgen we ook antwoord als onze belijdenis bezwerend vragend functioneert. Het ging en het gaat immers om de religie van het belijden!

Bezwerend vragend en belijdend, belijdend en bezwerend vragend staat Elisa bij het water van de Jordaan en sláát het water van de Jordaan. Precies hetzelfde wat Elia tevoren met die mantel deed. Laten we zo als ambtsdragers belijdend en bezwerend vragend bezig zijn voor Gods aangezicht, als we staan voor het water van de Jordaan, waar we zo maar niet doorheen komen in de postmoderne cultuur van de stad en in de aanvechtbare structuur van de verscheurde Kerk van de Reformatie.

Wonder

Als wij belijden en geloven in de geest van ons voorgeslacht, mogen we wonderen verwachten. Waar is de Heere, de God van Augustinus, van Luther, van Calvijn, de God van de Kerk der vaders en de God van de Kerk der eeuwen?!

En dan geschiedt het wonder: het water 'werd herwaarts en derwaarts verdeeld, en Elisa ging er door' (2 Kon. 2:14). Elisa staat blijkbaar in dezelfde relatie tot de HEERE als Elia. Daarvan getuigt dit won-

der. Het Woord gaat blijkbaar voort in het wonder van het *zien* van Gods heerlijkheid. Deze wonderlijke aansluiting bij de geestelijke erfenis van ons voorgeslacht is van beslissende betekenis. Klikt het, of klikt het niet? Daar gaat het om. En daarin om diezelfde God!

Want Elisa deed wat Elia deed, toen hij sloeg op het water van de Jordaan, zoals Elia weer deed wat Mozes deed, toen deze het water van de Rode Zee kliefde (Ex. 14:16). Ziet u de doorgaande en voortgaande traditie van het Woord Gods?

De HEERE is voor ons Dezelfde – het geheim van de NAAM – maar altijd via het wonder!

Zonder dit wonder van de genade missen we in ons ambtelijk bezig zijn de geestelijke aansluiting met de geestelijke nalatenschap van ons voorgeslacht. En hoe zullen we dit dan overdragen op ons nageslacht?

De HEERE geve ons een hartelijk bezwerend belijdende vraag naar de wonderen van de Allerhoogste, naar de HEERE, de Ik zal zijn, die Ik zijn zal, ja Dezelve! God van de Kerk van de Reformatie in Nederland, U bent toch Dezelfde vandaag? God van onze vaders, U bent toch Dezelfde in het postmoderne leefklimaat in onze steden en dorpen en in ons ontkerstende land?

En dan zullen wij in ons ambtelijk werk, werkelijk en kerkelijk, wonderen zien gebeuren, de wonderen van de Allerhoogste.

2. Profetische prediking

Bijbels

Profetische prediking kan het best worden omschreven als een machtige en onweerstaanbare doorbraak van het Woord van God in een bepaalde crisissituatie van het volk van God in het Oude Testament en van de gemeente des Heeren in het Nieuwe Testament. Te denken valt dan aan de prediking van de profeten en van de apostelen als een geschieden van het Woord Gods.

Deze prediking werd gekarakteriseerd en gestructureerd vanuit het 'alzo spreekt de HEERE' als inslag in en omslag van een bepaald tijdsgewricht. 'In de profetengestalten was de Heere God Israël het meest nabij' (J. van Oort, A. de Reuver, M. Verduin (red.) – *Verbi Divini Minister*, Amsterdam 1983. Zie W. Aalders – *Profetische Prediking*, p. 11).

Sola Scriptura

In de huidige discussie omtrent de gave van de profetie, is het goed te bedenken dat de Reformatie iedere vorm van geestdrijverij heeft afgewezen. Voor Karlstadt en de Zwickauer-profeten was Luther te veel een man van 'alleen door het Woord'.

Dezelfde geluiden zijn vandaag weer danwel nog steeds te horen. Maar Luther was vuurbang voor een beroep op het 'innerlijke licht' van de Wederdopers. Evenals Calvijn trouwens. Woord en

Geest hielden ze ten nauwste op elkaar betrokken. Met name vanwege de christologische setting van hun theologie. De leer van de incarnatie (vleswording) van het Woord werd wezenlijk bepalend voor de pneumatologie (leer van de Heilige Geest) ofwel de christologische structurering is kenmerkend voor de theologie van de Reformatie. Toentertijd als inslag in en omslag van een tijdsgewricht dat beheerst werd door rationalisme, formalisme, wetticisme en spiritualisme. Vandaar dat het *sola Scriptura* (alleen door de Schrift) zeer bewust niet werd aangevuld met een eventueel *solo Spiritu* (alleen door de Geest). Laat staan dat de Reformatie het *solo Spiritu* ooit verabsoluteerd zou hebben ten opzichte van het *sola Scriptura*. Luther zegt het dan zo: 'Die Summa sei das das Wort ym Schwang gehe' (De slotsom is dat het Woord aan de gang zal gaan).

Karikatuurbeelden van Gods rechtvaardigheid in het orthodoxisme en karikatuurbeelden van Gods barmhartigheid in het evangelicalisme onder ons dienen daarmee weg te vallen binnen de dynamiek van de profetische verkondiging in een aan de Bijbel geijkte eigentijdse taal.

Volledige onderhorigheid en zo horigheid aan het Woord van God in Zijn Geest zal dan ter sprake moeten komen en zo ter sprake dienen te worden gebracht, wil de God van het Woord weer aan het woord kunnen komen. Alleen in authentieke prediking als profetie spreekt en handelt God, wiens Woord daad is.

Malaise

Zonder profetie is prediking doodvermoeiend en ten diepste dodelijk. Dan gaat het om de sfeer en niet om Gods eer. Maar een prediking die niet in hoger sferen brengt tot op God in Christus, is ongekend dodelijk geweest en is dat nog altijd. En we zien het doorgaans niet, verblind als we zijn door de zonnestralen van eigen gerechtigheid. En we baden ons dan in allerwegen en in der haast aangelegd kunstlicht om zo veel en zo goed mogelijk te verbergen hoe donker het bij ons is en in ons hart. En we preken tegen de klippen op om maar te verhelen dat we niet meer weten wat preken is. De zaken moeten nu eenmaal draaiende blijven, vooral wanneer ze eenmaal zijn 'gestart'. En in de dodelijke tredmolen van de zondagse prediking doden we zo mogelijk ook nog dat wat levend overgebleven is. We aanbidden onszelf, ons geestelijk leven en ons kerkelijk

leven, danwel in omgekeerde volgorde. Binnen dit dodelijk automatisme en mechanisme is er geen plaats voor de aanbidding van de levende God, want wij aanbidden onszelf. En we doen dit binnen een onophoudelijke en zo te zien onafwendbare beweging om voornoemd verschijnsel naar vermogen te verbergen of te maskeren.

Verbalisme

Een ongekend verbalisme heeft zich van onze prediking meester gemaakt. En onder dit juk van een ongekend ver doorgevoerd dodelijk verbalisme zucht de gemeente, dodelijk vermoeid en tot stervens toe uitgeput, niet wetend of beseffend wat of waar de kwaal is. Niettemin herhaalt het mechanisme van het verbalisme zich zondag aan zondag totdat alle dagen van de week zich al even dodelijk mechanisch beginnen te voltrekken. En we gaan gewoon door, want het recht is duidelijk aan onze zijde en het meest nadrukkelijk daar waar we geen recht hebben op God, althans naar eigen zeggen.

Ondertussen tekent zich een geweldige crisis af, waarvan de gevolgen alleen maar tot in eeuwigheid overzien zullen worden, omdat wanneer de aanbidding weg is, God dan zelf weg is. En waar God weg is, daar is de aanbidding weg. En daarmee is de dodelijke cirkel rond. Gevangen als we zijn door de aanbidding van onszelf, en in het uiterste geval bevangen door de aanbidding van de aanbidding. En onze innerlijke radeloosheid projecteren we op de eeuwige raad van God, waarmee we eigenlijk geen raad weten. Ondertussen wordt deze subtiele radeloosheid vastberaden vanuit de prediking in stand gehouden. Want voor alle dingen hebben we vandaag onze stand op te houden. En eventueel gaan we deze herstellen, kerkelijk en persoonlijk, omdat we anders geen stand denken te kunnen houden voor het aangezicht van God.

De huidige crisis in het kerkelijk en geestelijk leven heeft langzamerhand rampzalige vormen aangenomen. Daarbij waant eenoog in het land der blinden zich de koning te rijk. Zijn woord is wet. En de Koning der koningen wordt opnieuw gekruisigd, danwel geslagen in het huis van Zijn liefhebbers (vgl. Zach. 13:6).

'Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o HEERE!' (Ps. 4:7). Alleen in profetische prediking is het voortbestaan van de kerk gewaarborgd (*a.w.*, p. 16). Aalders noemt deze prediking exceptioneel, zoals de profe-

ten in Israël geen permanent ambt hadden, maar irregulier waren. 'Hun kracht ligt niet in de alzijdigheid, maar in de eenzijdigheid' (a.w., p. 18). Ik voeg eraan toe dat dit irreguliere helaas evident is en nochtans manifest wordt in het reguliere ambt.

Kortsluiting

Wanneer men vandaag meent dat de theologie van de Reformatie aanvulling behoeft met het oog op de leer van de Heilige Geest, en wel met een beroep op het *tota Scriptura*, ten aanzien waarvan de Reformatie in gebreke zou zijn gebleven, dan zet men een uiterst gevaarlijke ontwikkeling in gang. De malaise manifesteert zich in een latente kortsluiting ten aanzien van de theologie en de prediking van de Kerk der eeuwen. En men heeft er geen erg in. Want zo erg is het niet, integendeel, men beroept zich immers op het *semper reformanda* (altijd weer hervormd moeten worden). Maar dit houdt alleen een voortdurend relateren aan en oriënteren op de bronnen (*ad fontes*) in.

Alleen in de Kerk der eeuwen werd en wordt het loflied gaande gehouden: 'en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie' (Openb. 5:9). Waar de aansluiting op de Kerk der eeuwen wordt gemist, blijft het allemaal bij het oude, eventueel doperse, liedje. En dit terwijl men de zaken presenteert als zijnde iets nieuws in zake de charismatische vernieuwing van de gemeenten. Maar waar de aansluiting op de bronnen chronisch wordt gemist, daar komt niettegenstaande deze vernieuwing 'een land, dor en mat, zonder water' (Ps. 63:2). En die aansluiting wordt met name daar gemist waar ze niet of niet meer gemist wordt. De prediking wordt een eindeloze litanie van dode waarheden, aan elkaar geregen als het rozenkransgebed der protestanten. Maar als zelfs protestanten niet meer protesteren, dan is het einde van alle gereformeerde dingen nabij. Als kaf dat wegstuift voor de wind, komen er zovele dingen voorbijwaaien, waarvan de herkomst twijfelachtig is, omdat ze niet zijn gericht op de toekomst (*eschaton*) des Heeren.

Charisma

We hebben opnieuw te bedenken dat voor de Reformatie iedere participatie op het *eschaton* tot deformatie leidde, in de zin van de *theo-*

logia gloriae (theologie der heerlijkheid) van de Roomse Kerk én van de Dopersen. Reden waarom de Reformatie ambt en charisma ten nauwste met elkaar verbonden heeft, enerzijds om de ambtsopvatting en ambtelijke hiërarchie van Rome te doorbreken en anderzijds om charismatische wildgroei bij het anabaptisme af te breken. Eenvoudig samengevat: het ambt kan niet zonder charisma en het charisma behoeft het ambt. Deze stelling kan een uitbreiding ondergaan in de richting van het ambt aller gelovigen, maar dan in die zin en met dien verstande dat dit ambt aller gelovigen secundair blijft ten opzichte van het primaire kerkelijke ambt. Zo niet, dan valt het opzicht weg, en is de weg vrij voor geestdrijverij. God behoeft ons daarvoor!

De reformatorische *theologia crucis* (theologie van het kruis) zou dan worden ingewisseld voor de roomse en doperse *theologia gloriae* (theologie van de heerlijkheid), waarmee de prediking haar profetische spits zou verliezen vanuit het paulinische: 'Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Die gekruisigd' (1 Kor. 2:2).

Crisis

En daarmee hangt weer samen dat de rechtvaardiging van de goddeloze dan ten diepste wordt ingewisseld voor de rechtvaardiging van de vrome. Deze omkering van zaken in het Koninkrijk der hemelen lijkt wel onomkeerbaar en verkrijgt van lieverlede apocalyptische trekken. De mens der zonde maakt zich breed in een religieuze gestalte en zit in het Huis van God als een god. Antichristelijke trekken vertonen zich vooral daar waar de torenbouw van de eigen-gerechtigde vroomheid zich verheft tot in de hemel, terwijl men meent de anti-christ feilloos te kunnen signaleren en te kunnen lokaliseren. En waar deze zaken vanaf de kansel gecultiveerd en gesanctioneerd worden, als behorend tot de opbouw van de gemeente danwel gemeenteopbouw, daar is, door de alsmaar toenemende Babylonische spraakverwarring en dienovereenkomstige kerkelijke verwarring, het einde aller gereformeerde dingen zeer nabij.

Een ongelofelijke zelfgenoegzaamheid en zelfvoldaanheid legden zich vanaf de kansel in de prediking, als het spiegelbeeld van de vervulling met de Heilige Geest, gelijk een allesverstikkende nevel over de gemeente. De zaken stonden en staan er echter zo wel

negatief op, want men hield en houdt het kennelijk voor de zalving en de bedauwing van de Heilige Geest. En wie er dan nog leeft, zucht 'De benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt; voer mij uit mijn noden' (Ps. 25:17). In dit geval gaat het dan in onze tijd op de een of andere wijze altijd weer om de onbijbelse verhouding tussen de leer van de rechtvaardiging en van de heiliging. En deze kan weer worden herleid tot een bijbels-theologisch misverstaan van het *sola gratia* (alleen door genade) en het *sola fide* (alleen door het geloof).

Veel hedendaags orthodoxisme en evangelicalisme brengen een ongeoorloofde cesuur aan tussen het Woord en de Geest, waardoor de structuur van deze theologie en de dienovereenkomstige prediking en gemeentebesouwing meer worden bepaald door een mensenvoed dan door het Woord van God in het 'alzo spreekt de HEERE'.

Wie het werk van Christus niet centraal stelt, die spreekt en preekt nooit recht van de Geest, omdat de *applicatio salutis* (toe-eigening van het heil) dient te staan onder de beheersing van de verwerving in de bediening der verzoening. De Geest zou Christus verheerlijken en niet de christen. Dit laatste staat nog uit en is aanstaande. Vooruitgrijpen is hier letterlijk uit den boze.

Secularisatie

De ontkerstening van ons land en van Europa nemen wij wel met zo veel woorden ter harte, maar zij gaat ons niet aan het hart. En wel vanwege een massaal kerkelijk verdringingsproces, waarbij ons navenant schuldcomplex wordt verguld met vele stichtelijke en betrokken woorden, die niet zijn ontleend aan het Woord van God. Want dit kan ook niet! Profetische prediking zal onze schuld aan de eenmaal ingezette en alsmaar voortgaande secularisatie niet maskeren, maar ontmaskeren. Dit houdt in dat we in zekere zin zelf 'ontkerstend' dienen te worden om 'goddeloze' onder de goddelozen te worden. Onze zelfgekoesterde vroomheid, die voortdurend nader gecultiveerd en gespecificeerd wordt om wille van onszelf, ver-raadt een subtiel en in alle opzichten gemaskeerd verbond met de Verlichting uit de achttiende eeuw. Niet de God van het Oude en Nieuwe Verbond beheerst doorgaans ons kerkelijk leven, maar de geest dezer eeuw heeft onze zinnen verblind, opdat ons niet bestra-

le de verlichting van het evangelie der heerlijkheid van Christus (vgl. 2 Kor. 4:4). Omdat we praktisch verkapte ongelovigen zijn geworden, die voortdurend de schijn ophouden dat we dit niet zijn en aldus de wereld zonder God onderhuids aanmoedigen om zonder God te leven. Ons door en door verrationaliseerde leven is één grote ver-kondiging van de grote daden van de vrome mens zonder God, die op zijn manier de wereld zonder God oproept: 'Kom ga met ons en doe als wij!' (vgl. Ps. 122:1, ber.). Maar de humanist heeft allang ont-dekt, dat wij in wezen en in feite doen als zij en gaan als zij, en dat de ballast van een religieuze religie niet nodig is om zichzelf te ver-werkelijken als de enige ware god.

Onze 'religie van het belijden' is over het algemeen geworden tot een belijden van religie. En daarmee is de aanbidding verdwe-nen van de enige ware God in Jezus Christus door de Heilige Geest. Wij zijn onszelf gaan aanbidden. Een overvloed aan religieuze vor-men moet deze doodzonde bedekken.

De wezenlijke bedekking van deze zonde en de schuld vanuit de verzoening door het bloed van Jezus Christus wordt genegeerd of zodanig gemanipuleerd dat zij aan ons voorbijgaat. De geraffi-neerdheid van onze religie zonder God is grenzeloos geworden en heeft in ieder geval de grenzen van de kerk overschreden naar de wereld om sluipenderwijs de wereld te overtuigen van het gebrek aan inhoud van onze religie.

Onze aanbidding reikte niet hoog genoeg, omdat ze niet diep ge-noeg boog. En zo maakte zij zich breed en verloor merkwaardiger-wijze naar alle kanten terrein. Zo gezien is de secularisatie niet van-uit de wereld naar de kerk gekomen, maar is de secularisatie van de kerk uitgegaan naar de wereld. Daarmee heeft de kerk een schuld op zich geladen, die óf beleden óf verdrongen moet worden. Ermee leven kón zij niet, want dit was onmogelijk. De prediking ging func-tioneren als een toedekken en afdekken van dit verdringingsproces, waardoor er vulkanische krachten ontstonden die ondergronds de kerk opbraken in talloze scheuringen als evenzovele manifestaties van een niet verwerkt verleden. De toekomst des Heeren werd haar nooit geopenbaard, daarom leeft zij voort in het verleden van het ko-ninkrijk van de mens, dat gaandeweg terrein veroverd, radicaal en frontaal tegenovergesteld aan het zich baanbrekende Koninkrijk van

God. De Kerk lijkt haar Heere te verwelkomen, maar verraadt Hem met een kus. We zijn bezig de ontkerstening te kerstenen, maar vergeten onze schuld en daarmee bekering en geloof. En zo voeren we een maskerade op van onwaarachtig christendom richting de wereld, die ons daarom niet serieus kan nemen. Dit leidt tot godverlatenheid en godloosheid. Niettemin evangeliseren wij verder tot stichting en vermaak van onszelf. En nu de spiraal de bodem bereikt van absolute godsvervreemding, beginnen de cirkels van de spiraal zich horizontaal steeds breder te maken en zich steeds meer uit te breiden. Zodat het de vraag zal zijn of de Zoon des mensen ook geloof zal vinden als Hij komt (vgl. Luk. 18:8).

Geest

In het kader van de *theologia crucis* is dan de nieuwtestamentische gave van de profetie niet meer en niet minder dan een 'uitgesproken' (!) Geest-betrokken en Geest-doortrokken reflectie op het Woord van God in een bepaalde concrete situatie. Als zodanig inspireert profetische prediking tot profetie in de gemeente door gemeenteleden. Deze laatste blijft onder de beheersing en de toetsing, dan wel de tuchtwerking, van de eerste staan. En dan zijn er in de gemeente nog profeten en profetessen, niet als wildgroei, maar als opbloei vanuit de prediking als profetie.

Het mag een wonder heten, dat de kerk in ons land er nog is. 'Dat er tot op vandaag nog een christelijke kerk is; dat zij niet verzwolgen is in de kolkende zee van de grillige geschiedenismachten; dat de waarheid Gods niet geheel en al het onderspit heeft hoeven delven tegenover de driestheid en het raffinement van de leugen; dat er nog een heilige Rest is overgebleven, die de knie voor Baäl niet gebogen heeft, dat is te danken aan de profetische prediking' (a.w., p. 17).

Profetisch

Alleen profetische prediking biedt uitkomst in de komst van de Zoon door de Geest. 'God, voortijds vele malen en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon' (Hebr. 1:1).

En aan Zijn 'eigentijdse' prediking in de evangeliën kan men aflezen hoe Jezus dan vandaag spreekt in de prediking. Het keryg-

matisch (verkondigend) element van Zijn prediking van het in Hem gekomen en komende Godsrijk stond altijd in de bredere context van de confrontatie met eigengerechtigde vroomheid, die de Christus ten slotte aan het kruis bracht. Zo gezien en zo gehoord, voert profetische prediking vandaag nóg naar het kruis. En zo naar huis. Het Huis van de Vader; het huis van God. En dan vallen er onwaarschijnlijk vele heilige huisjes om en weg. En wel voor eeuwig.

Daarom zal profetische prediking zich onafwendbaar en niet aflatend moeten richten op concretisering en profileringen van voortwoekerende revolutionaire en reactionaire krachten en machten in kerk en maatschappij.

Het voortwoekerende kerkelijke en persoonlijke separatisme enerzijds en de voortdurend compromissen sluitende kerk en christen anderzijds, betekenen op den duur het einde van de kerk in Nederland. Wanneer de verticale dimensie van een en ander verabsoluteerd wordt ten koste van de horizontale dimensie en omgekeerd, dan scheidt men kerkelijk en persoonlijk wat God heeft samengevoegd. Er zijn grenzen aan het systematisch breken van de tweeledige Wet van God, zoals deze vervuld is in het Evangelie van Jezus Christus. Na het overschrijden van deze eeuwigheidsgrenzen is er geen weg terug. En waar de stem van de profetie zwijgt of tot zwijgen wordt gebracht, daar sterft een volk bij het leven.

3. Reformatorische prediking

Afgrenzing

Als we onze gedachten laten gaan over het kenmerkende van de gereformeerde of reformatorische prediking, dan brengt dit uiteraard een zekere inperking en beperking met zich mee. Het gaat dan met name om prediking die haar draagvlak heeft in en haar raakvlak heeft met de gereformeerde theologie.

En onuitgesproken gaan we er dan van uit dat deze theologie en prediking de inhoud van de Bijbel, dan wel het Woord van God, op de meest verantwoorde wijze tot uitdrukking brengt.

Op goed reformatorische wijze heeft deze inperking ten aanzien van het denken over de prediking eventueel weer eigen beperkingen, als het *sola Scriptura* voor ons geen theorie, maar theologie is.

Het spanningsveld tussen het Schriftgetuigenis en onze verwoording daarvan dient intact, danwel geestelijk in beweging te zijn en te blijven. Dit is nu juist het kenmerkende geweest van de Reformatie, als geestelijke beweging in de zestiende eeuw. Allerlei scholastieke denkkaders werden doorbroken opdat de Schrift aan het Woord kon komen op een geestelijke wijze. Dit terug naar de bronnen (*ad fontes*) stond tegelijk garant voor een onuitputtelijke rijkdom, die in wezen geen grenzen kent. De verwondering over deze rijkdom is dan tegelijk de begrenzing van de gereformeerde theologie en prediking. Waar deze verwondering ophoudt, stopt deze theologie en

stolt de prediking. Het aftasten en onder woorden brengen van het geheim van de gereformeerde prediking wordt dan ook op zijn beurt weer door een onbeperkte luister-gevoeligheid gekenmerkt, die op haar beurt weer bepaald wordt door het Woord van God. Deze luister-gevoeligheid was in hoge mate bepalend voor Luther en Calvijn en kenmerkend voor hun theologie en prediking. Beiden waren genuanceerd in hun eenheid en één in hun genuanceerdheid. Als we echter ten aanzien van het geheim van de reformatorische prediking nadenken over het kenmerkende van deze prediking, dan denken we in de eerste plaats aan Calvijn. Dit is opnieuw een beperking, die daarmee nog geen inperking van de Woordverkondiging behoeft in te houden, integendeel!

Twee brandpunten

Het kenmerkende van de gereformeerde of reformatorische prediking zal worden bepaald door de *scopus* of de dragende gedachte van de theologie van Calvijn. En in de eerste plaats dient dan te worden gewezen op de *gloria Dei* (de eer van God), die bepalend moet worden genoemd voor Calvijns gedachtegang in zijn *Institutie* en zo ook voor zijn prediking. In het zalig worden of de redding van zondaren gaat het primair om de eer van God en pas daarna om het behoud of de zaligheid van mensen. Een bijbels gegeven, dat in onze ontkerstende samenleving op geen enkele wijze verstandelijk doorzichtig te maken is en waaraan de christelijke gemeente, onder invloed van deze secularisatie steeds meer en steeds verder dreigt te ontsinken. Zal echter de Godsverlichting te midden van de al langere tijd veelbesproken Godsverduistering opnieuw doorbreken, dan zal dit basisprincipe van het calvinisme vanuit het geheel van de Heilige Schrift bij vernieuwing oplichten als het kenmerkende van de hedendaagse reformatorische prediking.

Calvijns theologie is echter te dynamisch om deze te vangen onder de ene *scopus* van de *gloria Dei*. Met net zo veel recht en reden kan gesteld worden dat de dragende gedachte van Calvijns theologie en prediking in de *unio cum Christo* (de eenheid met Christus) is gelegen.

Vanuit de bewegelijkheid van Calvijns theologiseren en preken, kan worden gesteld dat de *scopus* van de *gloria Dei* door hem structureel en consequent wordt verbonden met de *scopus* van de *unio*

cum Christo, als zijnde de twee brandpunten van een ellips. Als het kenmerkende van de gereformeerde prediking kan dan worden gesteld dat zij theologisch van inzet en christologisch van opzet is. Anders gezegd, het gaat om God en dan en zo om ons!

Luistergevoelig

In dit postmoderne tijdperk kan aldus het transcendente of alle verstandelijkheid radicaal ontstijgende en overstijgende Woord van God ten volle zijn beslag krijgen in de incarnatie van dit Woord en in de dienovereenkomstige inculturatie van het Evangelie. En onder dit laatste verstaan we dat het Evangelie dient in te gaan in welke cultuur dan ook. De prediking zal dan vandaag ten volle ingaan op en vervolgens uitgaan van het gevoelen en niet-gevoelen, het verstaan en niet-verstaan van de hedendaagse moderne mens en 'kerkmens'. En daarmee wil dan tegelijk gezegd zijn dat de reformatorische prediking een 'gegeven' is van en voor alle tijden en mensen, als gave van God in Zijn Zoon en door Zijn Geest.

Dit vraagt vervolgens van de reformatorische prediker een optimaal invoelingsvermogen ten aanzien van het Woord van God en ten aanzien van de mens van vandaag, die dit Woord zal horen en ontvangen.

De twee brandpunten van de ellips, als kenmerkend voor Calvijns dynamische theologie en prediking, namelijk de *gloria Dei* en de *unio cum Christo*, vereisen van en geven aan de prediker een maximaal luistergevoelige antenne in de hoogte van Gods eer of heerlijkheid en een optimaal luistergevoelige antenne in de diepte van de menselijke verlorenheid en dan en zo ook in de breedte van de mondiale reikwijdte van het heil.

Alleen zo zullen we ook vandaag ten volle kunnen begrijpen met alle heiligen welke de breedte en lengte en diepte en hoogte zij en bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, om vervuld te worden tot al de volheid van God. De gereformeerde of reformatorische prediking heeft als christologische gids een theologische spits!

Gods eer en heerlijkheid

Vanuit de dynamiek van de gereformeerde prediking is de eer van God (*gloria Dei*) de dragende grond van Gods verbond, als we spreken in de prediking van het verbond der genade. Het verbond kreunt niet onder de spankracht van de verkiezing, laat staan dat het leunt op de vraagkracht van de mens, maar het steunt op de draagkracht van de heerlijkheid Gods in Christus. De gereformeerde prediking van de predestinatie leidt daardoor niet tot berustende aanvaarding, maar tot verwonderende aanbidding als hoogste en heiligste activiteit van de mens. De eer van God is immers de spits van de verkiezing én van de verwerping. Het kenmerkende van de reformatorische prediking is dan ook dit, dat voor en door haar de tweeërlei uitwerking van de éne roeping Gods vanuit de mens niet te verklaren is. De spits van de prediking is daarmee de verkondiging van de deugden van God ofwel de *gloria Dei* en dan zo ook het behoud van mensen, die God ook rechtvaardig kan voorbijgaan of 'in de algemene ellende laten liggen' (DL I, 7).

In deze prediking is genade helemaal genade en God helemaal God, Die doet wat Hem behaagt danwel zondaren roept tot het heil en heilzaam roept vanuit Zijn eeuwig welbehagen. De volharding der heiligen predikt zij niet als een ononderbroken opgaande lijn, maar als een vaak onderbroken zigzaglijn met soms scherp uitschietende pieken, zowel naar boven als naar beneden. Deze prediking vertolkt aldus de analoge bevinding der heiligen als wezenlijk gestructureerd en gemarkeerd door het *ex profundis* (uit de diepten), die zich onder eschatologische hoogspanning uitstrekt naar de uiteindelijke *gloria Dei* of heerlijkheid Gods.

Gods soevereiniteit

De theocentrische inzet van de reformatorische prediking bij de eer van God vooronderstelt haar eerbiediging van de soevereiniteit van God, waardoor deze prediking primair alle mensen schuldig stelt in Adam voor het aangezicht van God. Deze theocentrische inzet bij de soevereiniteit of vrijmacht van God is daarmee van wezenlijk belang en bepalend voor de bijbelse en gereformeerde genade- en geloofsleer. In de dienovereenkomstige prediking dient er zo een nauwlettende en nauw luisterende afstemming plaats te vinden op de eer of de heerlijkheid van God. En daarmee wordt de christolo-

gie enerzijds wezenlijk bepaald door de theologie van de soevereine of vrijmachtige God, die juist in Zijn vrijmacht Zijn heerlijkheid ten diepste en ten slotte openbaart. En anderzijds wordt deze theologie gestructureerd en wezenlijk verstaan door en vanuit de christologie.

Het Evangelie op zich wordt dan ook gepresenteerd als 'Evangelie'! De mens heeft het verdiend dat God hem in zijn zonde en vervloeking zou hebben laten liggen. Maar God heeft dat niet gewild en niet gedaan, en dat is pure genade. En daarmee vrije of soevereine genade!

De gereformeerde prediking ontnemt ons zodoende de vanzelfsprekendheid, waarmee wij het Evangelie zouden menen te kunnen 'annexeren'. En daarmee is deze prediking wel heel direct verbonden met Gods recht en genade ofwel met Zijn genade door recht. En daaruit volgt dat de christologie consequent staat in een theologische setting, niet vanwege een logische orde, maar vanwege een geestelijke heilsorde. En daarbij krijgt de theologische inzet een christologische opzet! 'Hij is de HEERE – de "Ik zal zijn, die Ik zijn zal" –; Hij doe, wat goed is in Zijn ogen!' (1 Sam. 3:18). En Hij doet dit in Jezus Christus, Die gisteren en heden en tot in eeuwigheid Dezelfde is. Dit is dan kennelijk en kenbaar een nadere bepaling van Zijn doen. Aldus fundeert de gereformeerde prediking het Evangelie in de soevereiniteit van God. Waar zij dit niet zou doen, zou zij het Evangelie op losse schroeven zetten om vervolgens een tijdgeloof te baren, waarmee zij dan tegelijkertijd het recht verloren zou hebben nog langer gereformeerd te heten. Ondertussen wordt deze prediking gemarkeerd door het Evangelie van Jezus Christus en Die gekruisigd. De zending van Zijn Zoon is immers openbaring van Gods vrijmachtige liefde. Wij kunnen daarop geen enkel recht laten gelden, sinds er belijdend sprake is van Gods recht. Vanuit de prediking ontvangen we echter een genade-recht, dat volledig recht doet aan Gods recht.

Calvijn focust zijn theologie en prediking op de soevereiniteit van God, maar men zou Calvijn misverstaan, als men daarin niet zou verdisconteren dat hij deze zelfde belijdenis van Gods soevereiniteit in brede christologische kaders plaatst.

Gods heiligheid

Vanuit het door de twee-brandpunten-ellips bepaalde aandachtsveld van de *gloria Dei* en de *unio cum Christo* is het wezenlijk voor de hedendaagse reformatorische of gereformeerde prediking dat zij de menselijke verantwoordelijkheid niet antropologisch (vanuit de mens) bepaalt en invult, maar pneumatologisch (vanuit de Heilige Geest) als gave van Woord en Geest. Hiermee hangt samen dat de prediker en hoorder weet zullen hebben van de toorn van God als negatieve uitwerking van de heiligheid van God ten opzichte van de zondige mens. En dit weet hebben van is dan opnieuw theologisch en christologisch en daarmee ook pneumatologisch bepaald, dan wel zij is in haar trinitarische structurering het werk van de Drie-enige God. Alleen zo zal de gereformeerde prediking in staat zijn de gapende kloof te overbruggen van het feitelijk religieuze nihilisme of nergens meer weet van hebben van de postmoderne mens zonder God buiten en in de kerk. Het behoort immers mede tot de afgrondelijke crisis van dit in zekere zin post-christelijke tijdperk dat we buiten, maar ook in de kerk, nauwelijks meer enige notie hebben van de heiligheid van God. Daaraan zijn we ontzonken en daarom zo diep gezonken in pseudo-religieuze vormen en normen, die met elkaar de leegte uitmaken en zo invullen van de afwezigheid van God, die juist in Zijn afwezigheid schrikbarend aanwezig is in Zijn heiligheid! Het godsbewustzijn in de West-Europese en Amerikaanse cultuur is grotendeels omgeslagen in geseculariseerde verharding en heeft, sterker dan men zich doorgaans bewust is, zijn weerslag gehad op het kerkelijke leven. Ongetwijfeld heeft dit te maken met de autonomie van de ontkerstende westerse, ook kerkelijke, mens en zijn dienovereenkomstig gewaand en verwaand onafhankelijkheidsbesef. Aanknopend bij de moderne vraag Waar is God? zal zij verkondigend antwoorden: Zie hier is uw God!

Zo dient God opnieuw ter sprake te komen in Zijn heiligheid! Dit zal zelfs geprononceerd en geprofileerd kenmerkend zijn voor de gereformeerde prediking vandaag. En wel zo dat het ontvangen van genade door en onder de bediening van de verzoening weer opnieuw existentieel danwel bevindelijk zal worden beleefd en beleeden. Alleen daarmee is de mens van vandaag gered, en anders redden we het niet, ook niet in de kerk. Op een letterlijk onvoorstelbare

wijze zal de prediking dan ontdaan zijn van antropologische en humanistische smetten.

En daarom klopt zij alleen maar, en klopt alleen hoorbaar op de hermetisch gesloten deur van het hart van de moderne mens, als ze er hermeneutisch in slaagt te kloppen op de hartslag van het hart van de kerk ten aanzien van de dubbele predestinatie. Daarbij heeft de verkiezing tot doel de verheerlijking van Gods barmhartigheid en de verwerping de finale verheerlijking van Gods rechtvaardigheid. De uiteindelijke strekking van de verwerping is daarbij niet de ondergang van de verworpene, maar de *gloria Dei*. En de rechtvaardige veroordeling van de zondaar is dan niet het doel van de verwerping, maar het middel. En daarmee is de dubbele predestinatie niet logisch, maar doxologisch bepaald (gericht op de verheerlijking van God).

Taalvelden als woestijnen

De gereformeerde prediking staat vandaag voor de letterlijk onvoorstelbare opdracht deze taal van en vanuit het hart van de Kerk opnieuw door te vertalen en zo door te vertellen in taalvelden, die als 'post-christelijke woestijnen' eigenlijk onbegaanbaar zijn geworden, zo ze al ooit begaanbaar zouden zijn geweest. En de kerk moet er toch komen om gehoord te worden en men zal moeten horen om te komen tot het heil. En dit moeten zal dan tegelijk vanuit het Evangelie worden vertolkt als een 'mogen'.

De reformatorische prediking zal dan de intellectuele onverstaaenbaarheid van de belijdenis met betrekking tot de predestinatie niet nivelleren tot evangelische begaanbaarheid door wegen, uitwegen of toeleidende wegen aan te leggen, die de huidige gesecculariseerde (kerk)mens op een antropocentrische dan wel humanistische wijze toegang geven tot het Evangelie of wel tot het Koninkrijk van God. Zij staat geen introductie toe, die leidt tot en lijdt aan reductie van het eigenlijke en het wezenlijke van de verkondiging van het Evangelie. Op geen wijze laat zij de verkiezing als dimensie van het heil opgaan in de realisering daarvan als zodanig, waardoor het eeuwigheidskarakter van de verkiezing en de menselijke verantwoordelijkheid in wezen meer antropologisch zouden worden gestructureerd.

Reformatorische prediking baant zich een weg, waar geen weg is! Daarbij blijft ze staan voor het geheimenis, omdat ze er midden in staat en vandaaruit voortgaat, waar alle andere prediking uiteindelijk voorbijgaat. Kenmerkend voor deze prediking is dan ook dat het geheimenis wordt geopenbaard en nochtans verborgen blijft, en kenmerklijk en kenbaar alleen is voor hen die de Heere vrezen (vgl. Ps. 25:14). Zij roept het rationalisme (verstandelijke doordenking) een halt toe voor de verborgen grond van het verbond, en dit rationalisme ontmaskert zij in het synergisme (medewerking van de mens met God in zake het verkrijgen van het heil) van het evangelicalisme enerzijds en van het orthodoxisme anderzijds.

Kruistheologie

Als in de gereformeerde prediking de *gloria Dei* onafscheidelijk en daarmee onvermijdelijk verbonden is met de *unio cum Christo*, dan ook met de *theologia crucis*. Gelijk Paulus niet anders wenste te prediken dan Jezus Christus, en Die gekruisigd (1 Kor. 2:2)! Deze prediking is daarmee en daarom doelgericht en doelbewust: 'tot wie Hij wil en wanneer Hij wil' (DL I, 3) en is aldus allerminst een vrijblijvende zaak. Zij is erop gericht dat Gods vrijmacht en 's mensen onmacht zich beiden realiseren in het antwoord van de mens op het Woord van God, waarin de menselijke verantwoordelijkheid is gelegen als een eeuwig aangelegen zaak. Kenmerkend voor de gereformeerde prediking is dan dat niet de eigen werkzaamheid, maar Gods werkzaamheid in de verkondiging van de grote werken Gods (*magnalia Dei*) wordt uitgeroepen en gehalte en gestalte wordt gegeven in de gestalte van de Gekruisigde en Opgestane met bevel van bekering en geloof. Alleen deze prediking van Hogerhand landt, genadig! In tegenstelling tot de roomse *theologia gloriae*, die doorwerkt in evangelicalisme en orthodoxisme, verkondigt de gereformeerde prediking de vergeving der zonden in zijn herscheppende aard en vaart. Deze prediking van de duurzame en continue rechtvaardiging van de goddeloze heft de menselijkheid van de mens niet op, omdat in dit kader de wedergeboorte plaatsvindt als een wonder van de herscheppende genade en daarom spreekt 'Dordt' van een 'een zeer zoete... werking' als subjectieve ervaring van de 'de wonderbare, verborgen en onuitsprekelijke werking' van God alleen. En 'van God bewogen zijnde, werkt de wil nu ook zelf' (DL III, IV, 12). En daar-

mee verwoordt de prediking, naar deze Dordtse belijdenis, het katholieke element van de *unio mystica cum Christo* (de mystieke eenheid met Christus). En in navolging van Augustinus, Luther en Calvijn spreekt zij dan ook van een 'genieten' van God.

Geen wedergeboortetheologie

Het is van het grootste belang om in de prediking tot een juiste plaatsbepaling te komen ten aanzien van de verhouding tussen rechtvaardiging, heiliging en wedergeboorte, waarbij hun onderlinge verbondenheid en wederzijdse betrokkenheid tot uitdrukking zullen worden gebracht.

Luther beleefde uiterst persoonlijk en zeer existentieel de wedergeboorte vanuit de rechtvaardiging. Na veel zielsangst en een dienovereenkomstige worsteling gaf het woord uit Romeinen 2:17 'de rechtvaardige zal door het geloof leven' hem, ziende op Christus, het gevoel alsof hij 'opnieuw geboren' was en door open deuren het paradijs zelf was binnen gegaan. Het 'alleen door het geloof' en het 'alleen uit genade' was hem met het oog op de vreemde gerechtigheid (*iustitia aliena*) van Christus tot *porta paradiso* (een poort van het paradijs) geworden.

Daarnaast verbond Calvijn de wedergeboorte met de heiliging en liet haar daardoor in het gehele christelijke leven voortduren. Het was vooral Beza die met zijn wedergeboorteleer het begin van de geestelijke vernieuwing van de uitverkorene bedoelde te markeren. Daardoor verkreeg de wedergeboorte niet alleen een zwaarder accent dan het geloof, maar werd ze ook ten aanzien van het geloof in hoge mate verzelfstandigd. In de heilsorde bij Calvijn staat echter het geloof voorop, waarna de wedergeboorte volgt, omdat deze uit het geloof voortkomt.

Het verdient aandacht erop te letten dat in de Dordtse Leerregels het geloof aan de orde wordt gesteld na de wedergeboorte. Daarentegen gaat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis (art. 24) het geloof aan de wedergeboorte vooraf. Bij Dordt functioneert de omschrijving van de wedergeboorte echter als definiëring van het begin van het geloof als gave van God. Anders gezegd: daarmee onderstreepte Dordt het genadekarakter van het geloof tegenover de Arminianen. Wel dient in aanmerking te worden genomen dat de be-

schrijving van de wedergeboorte bij Dordt in het bredere kader staat van de rechtvaardiging door het geloof. Wanneer deze Dordtse wedergeboorteleer in de prediking wordt losgemaakt uit dit bredere kader, wordt ze verabsoluteerd en verwordt ze, als een geïsoleerde theologie van de wedergeboorte, tot een filosofie, met alle desastreuze gevolgen van dien voor het geestelijk leven en het gemeentelven.

Niet tijdloos

Gereformeerde prediking is allerminst tijdloos, en daarom onafwendbaar wendbaar, in die zin dat zij deze gevoelsdimensie van de warmbloedige en volle bevinding van de verborgen omgang met God naar voren wendt in een kille en lege genotscultuur. Dit naar voren wenden van de eerste 'snijdt' het 'voorwenden' van de laatste. En dit snijpunt is tegelijk het kruispunt waar de Christus der Schriften present gesteld wordt door Woord en Geest.

Ook vandaag zal het dan om niets minder gaan dan om verzoening door voldoening. Daarbij voltrekt de bediening der verzoening zich onder de hoogspanning van de eeuwigheid. Het volkomen theologisch bepaalde heil wordt dan christologisch gefundeerd en pneumatologisch (vanuit de Geest) geëffectueerd. Immers, het *sola Scriptura* van de Reformatie is immer Geest-betrokken en Geest-doortrokken. Deze prediking heeft een echtheid, die het 'doet' (!) in de onechtheid en te midden van de onthechtheid van onze tijd. Het geheim van de gereformeerde prediking mag dan ook dit zijn, dat ze van en voor alle tijden is, aangezien ze voluit geschiedt binnen het raamwerk van Gods beraming van eeuwigheid, en wel zo dat doden zullen horen de stem van de Zoon van God en dat die haar gehoord hebben ook zullen leven.

Gereformeerde prediking is dus allerminst etalering van gestandaardiseerde systematisering van Gods waarheid, maar zij is Woordbediening *in actu* (!) van de laatste waarheid over ons leven. Prediking van Jezus Christus en Die gekruisigd als de laatste waarheid over onze rechtvaardige verlorenheid en nochtans genadige verkoortheid in de kruisgestalte van Gods barmhartigheid.

Deze prediking kruist ons pad waar het vonkt van eeuwigheid tot in eeuwigheid. Prediking van deze waarheid – van deze laatste waarheid in dit laatste der dagen. Een aangrijpende en meeslepende pre-

diking voor hen die ten dode wankelen: 'Kom, ga met ons en doe als wij!' (Ps. 122:1, ber.).

Prediking van deze waarheid heeft alles aan en in zich om ook de postmoderne en de postchristelijke mens vrij te maken van een gewaande en verwaande vrijheid als pure gebondenheid. Zij bindt aan Jezus Christus in het verbond der genade.

En de gereformeerde prediking zal dit blijven doen, omdat alleen deze prediking de langste adem heeft, van eeuwigheid tot eeuwigheid, in het scheppende dan wel herscheppende 'blazen' van de Heilige Geest, als in den beginne (vgl. Gen. 1:2 en 3:7). Gereformeerde prediking is daarom en daarmee ook prediking, gedragen en uitgedragen op het gebed van de Kerk der eeuwen: Veni, Creator, Spiritus – Kom, Schepper, Geest!

4. Prediking bij de gratie van de predestinatie

Remonstranten

Arminius maakte bezwaar tegen de leer en de prediking van de volstrekte verkiezing van eeuwigheid uit genade alleen. Dit zou de hoorders hun verantwoordelijkheid ontnemen, zorgeloos maken of tot wanhoop drijven.

'Honneer en activeer de verantwoordelijkheid van de mens!' Een geluid dat vandaag nog vaak onder de reformatorischen wordt gehoord, en niet alleen in de evangelische wereld.

Nu is de menselijke verantwoordelijkheid ongetwijfeld een bijbels motief. Anders wordt het, wanneer dit bijbelse motief vanuit de mens wordt bepaald en ingevuld. Dit nu was het geval met het remonstrantisme van toen en is nog immer karakteristiek voor het remonstrantisme van vandaag. Daarbij lijkt het verschil met het calvinisme miniem. Maar in wezen is dit het verschil tussen leven en dood. Vandaar dat het hedendaagse remonstrantisme als een geraffineerde en doodgevaarlijke zaak onderkend dient te worden. Daar aan hangt het leven van de kerk in deze postmoderne tijd!

Op de mens gericht

Kenmerkend voor het remonstrantisme is zijn mensmiddelpuntigheid. En daarin is het wezenlijk tegengesteld aan het calvinisme met zijn gerichtheid op God.